

ความด้อยโอกาสทางการศึกษา :

ภาระที่ต้องสาบไม่รู้จักจบ

ปิ่นพงษ์ ท้าวอาจ
ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.
จังหวัดสุโขทัย

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ส่งผลกระทบต่อคนไทยและสังคมไทยอย่างรุนแรง ประชาชนมีความยากลำบากในการดำรงชีวิตมากขึ้น ปัญหาของประเทศมีความสลับซับซ้อนเกี่ยวพันกันทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ซึ่งยากแก่การแก้ไขได้โดยง่ายซึ่งสะท้อนให้เห็นกระบวนการทรยศการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นตัวนำการพัฒนาบูรณาการและใช้ทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งกำลังคนเป็นปัจจัยการผลิตส่งผลต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต รวมทั้งคุณภาพชีวิตของประชาชนเสื่อมโทรมอ่อนแอลง เกิดปัญหาความแตกต่าง เหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบทระหว่างกับนอกเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเกษตรกรรมอย่างเห็นได้ชัดซึ่งทำให้เกิดชนชั้น “ด้อยโอกาส”

ทุกสังคมย่อมมีผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มชนด้อยโอกาสเพราะการด้อยโอกาสหรือไม่นั่นเป็นเรื่องเชิงเปรียบเทียบปริมาณ และอัตราของการด้อยโอกาสจะบอกว่ามันเป็นปัญหาใหญ่หรือเล็กในสังคมนั้นๆ ปัญหาการด้อยโอกาสในสังคมไทยนับว่ารุนแรงและยิ่งทวีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะว่าสังคมไทยมีช่องว่างทางสังคมสูง ความด้อยโอกาสดับช่องว่างสังคมเป็นเรื่องเดียวกันเพียงแต่เรามองคนละด้าน การแก้ปัญหาคือการด้อยโอกาสให้ถึงรากถึงโคนก็ต้องลดช่องว่างในสังคม (มองตามทฤษฎีไปวัน ๆ) トラバコที่มองปัญหาและพยายามแก้ปัญหาแบบแยกส่วน บางปัญหาแก้ไขได้ระดับหนึ่งแต่ไม่ส่งผลในระยะยาว ผลการพัฒนาดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลภาวะความอ่อนแอของชุมชนสังคมอยู่ตลอดไป

ความค่อยโอกาสทางการศึกษาก็เช่นเดียวกัน แม้ทุกคนจะให้ความสำคัญดังกำหนดในรัฐธรรมนูญ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประสงค์ที่จะกระตุ้นให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้และการศึกษาตลอดชีวิตและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสอันเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ ซึ่งโอกาสทางการศึกษาหมายถึงมีความพร้อมในการศึกษาได้เรียนรู้สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์และมีความหมายต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสูงขึ้น

... ในสังคมไทยยังมีผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก และ การศึกษานอกโรงเรียนเป็นโอกาสสุดท้ายที่จะช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส...

งานการศึกษานอกโรงเรียนมีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายต้องจัดบริการให้อย่างกว้างขวางทั่วถึง แต่อย่างไรก็ดีในสังคมไทยยังมีผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมากและการศึกษานอกโรงเรียนเป็นโอกาสสุดท้ายที่จะช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกที่จะให้บริการเพื่อพัฒนาชีวิต พัฒนาค้น พัฒนาสังคม สร้างคนดี สร้างคนที่มีจิตพึ่งตนเองได้ และทำประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนา ครอบคลุมที่มนุษย์ยังต้องอาศัยการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออ่านออกเขียนได้ ครอบคลุมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มเป้าหมายใหญ่นี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น และการศึกษาก็ไม่ใช่หมายถึงการขยายภาคบังคับ 9 ปี แต่ต้องหมายถึงการศึกษาที่ปราศจากพรหมแดนแห่งอายุ เวลา และสถานที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคนและกลุ่มคนที่ไม่มีโอกาส ขาดโอกาสหรือด้อยโอกาส ซึ่งกินความหมายกว้างขวางมากได้แก่ คนไม่รู้หนังสือ คนลืมหนังสือ คนไม่มีโอกาสเรียนรู้รวมทั้งคนไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และคนพิการเรื้อรัง คนยากจนชนบทห่างไกลความเจริญ คนที่ต้องการพัฒนาทางอาชีพ และต้องการปรับวิถีชีวิต เป็นต้น

การศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการให้โอกาสคนไทยเราทุกคนให้เท่าเทียมกัน และต้องเป็น

เส้นทางการเลือกทางการศึกษาที่หลากหลายตามศักยภาพแห่งตน ตามที่ต้องการแห่งโอกาสและสิทธิที่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าเขาจะเกิดมาเป็นใคร หรือมีข้อจำกัดอย่างไร ก็มีสิทธิเป็นไทย คือเป็นผู้ชนะชีวิตได้ทุกคน และอยากจะเน้นย้ำอีกครั้งว่า สิ่งที่ทรัพยากรคนเหล่านั้นขาด มิใช่ขาดสมองขาดปัญญา แต่สิ่งที่เขาเหล่านั้นขาดคือ “ขาดโอกาส” ต่างหากเล่า

ถึงอย่างไรสังคมไทยก็ยังมีผู้ด้อยโอกาส ขาดโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักอยู่ตลอดไป และจะยิ่งทวีมากขึ้นเรื่อยๆ トラバドสังคมโลก สังคมไทยยังมีช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน และอีกประเด็นกลุ่มคนที่เคยได้รับโอกาสแล้ว ในขณะนี้ย่อมอาจต้องกลับกลายเป็นกลุ่มคนด้อยโอกาสในวันข้างหน้า หรือวันใดวันหนึ่งก็ได้ เหตุเพราะกระแสสังคมโลก สังคมไทยจะแปรเปลี่ยนไปสู่สังคมสารสนเทศมีความสลับซับซ้อนในทุกด้านการศึกษา จะต้องปรับเปลี่ยนตามไปอย่างมีความสอดคล้องกลมกลืน และมีความสมดุลกับสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างไม่หยุดยั้ง トラバนั้น หลักการและปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต (LIFELONG EDUCATION) ต้องเปิดกว้างสำหรับทุกคน และเอื้อต่อกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสดังกล่าวอย่างไม่มีที่สิ้นสุดดังคำกล่าวที่ว่า “ความด้อยโอกาสทางการศึกษาภาระที่ต้องสาងไม่รู้จบ”

อ้างอิง :

1. ปรีทศน์ นานาทัศนะทางการศึกษา : สำหรับศตวรรษที่ 21 กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน
2. วีระ บำรุงรักษา “การจัดการศึกษาไทยในศตวรรษหน้า” รายงานการวิจัยวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
3. สมโชติ อ๋องสกุล “ประวัติศาสตร์ - รื้อกรอบทะเลสาบ” เอกสารประกอบการสอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. สว่าง ท้าวอาจ ภาคนิพนธ์เรื่อง “การศึกษาปัญหาของผู้ด้อยโอกาสของสังคมไทย” สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ความด้อยโอกาสทางการศึกษา :

ภาระที่ต้องสาบไม่รู้จักจบ

ปณณพศ์ ท้าวอาจ

ผู้อำนวยการ

สำนักงาน กศน.จังหวัดสุโขทัย

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ส่งผลกระทบต่อคนไทย และสังคมไทยอย่างรุนแรง ประชาชนมีความยากลำบากในการดำรงชีวิตมากขึ้น ปัญหาของประเทศมีความสลับซับซ้อนเกี่ยวพันกันทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ซึ่งยากแก่การแก้ไขได้โดยง่าย ซึ่งสะท้อนให้เห็นกระบวนการทรยศการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นตัวนำการพัฒนา มุ่งระดมทุนและใช้ทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งกำลังคนเป็นปัจจัยการผลิตส่งผลต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต รวมทั้งคุณภาพชีวิตของประชาชนเสื่อมโทรม อ่อนแอลง เกิดปัญหาความแตกต่าง เหลื่อมล้ำ ระหว่างเมืองกับชนบทระหว่างในเมืองกับ

นอกเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเกษตรกรรม อย่างเห็นได้ชัดซึ่งทำให้เกิดชนชั้น “ด้อยโอกาส”

ทุกสังคมย่อมมีผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มชนด้อยโอกาสเพราะการด้อยโอกาสหรือไม่นั้นเป็นเรื่องเชิงเปรียบเทียบปริมาณและอัตราของการด้อยโอกาสจะบอกว่ามันเป็นปัญหาใหญ่หรือเล็กในสังคมนั้นๆ ปัญหาการด้อยโอกาสในสังคมไทยนับว่ารุนแรงและยิ่งทวีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะว่าสังคมไทยมีช่องว่างทางสังคมสูง ความด้อยโอกาสด้านช่องว่างสังคมเป็นเรื่องเดียวกัน เพียงแต่เรามองคนละด้าน การแก้ปัญหาการด้อยโอกาสให้ถึงรากถึงโคนก็ต้องลดช่องว่างในสังคม(มองตามทฤษฎีไปวัน ๆ) トラバドที่มองปัญหาและพยายามแก้ปัญหาแบบแยกส่วน บางปัญหาแก้ไขได้

ระดับหนึ่งแต่ไม่ส่งผลในระยะยาว ผลการพัฒนาดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลภาวะความอ่อนแอของชุมชนสังคมอยู่ตลอดไป

ความด้อยโอกาสทางการศึกษาให้เช่นเดียวกัน แม้ทุกคนจะให้ความสำคัญดังกำหนดในรัฐธรรมนูญ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประสงค์ที่จะกระตุ้นให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้และการศึกษาตลอดชีวิตและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสอันเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ ซึ่งโอกาสทางการศึกษาหมายถึงมีความพร้อมในการศึกษาได้เรียนรู้สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์และมีความหมายต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สูงขึ้น

... ในสังคมไทยยังมีผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมากและการศึกษานอกโรงเรียนเป็นโอกาสสุดท้ายที่จะช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส...

งานการศึกษานอกโรงเรียนมีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายต้องจัดบริการให้อย่างกว้างขวางทั่วถึง แต่อย่างไรก็ดีในสังคมไทยยังมีผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมากและการศึกษานอกโรงเรียนเป็นโอกาสสุดท้ายที่จะช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกที่จะให้บริการเพื่อพัฒนาชีวิต พัฒนาคน พัฒนาสังคม สร้างคนดี สร้างคนที่รู้จักพึ่งตนเองได้ และทำประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนา トラバโดที่มนุษย์ยังต้องอาศัยการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออ่านออกเขียนได้ トラバโดที่การศึกษานอกระบบโรงเรียนขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มเป้าหมายใหญ่นี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น และการศึกษาก็ไม่ใช่หมายถึงการขยายภาคบังคับ 9 ปี แต่ต้องหมายถึงการศึกษาที่ปราศจากพรมแดนแห่งอายุ เวลา และสถานที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคนและกลุ่มคนที่ไม่มีโอกาสขาดโอกาสหรือด้อยโอกาส ซึ่งกินความหมายกว้างขวางมากได้แก่ คนไม่รู้หนังสือ คนลืมนักเรียน คนไม่มีโอกาสเรียนรู้รวมทั้งคนไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และคนพิการเร่ร่อน คนยากจนชนบทห่างไกลความเจริญคนที่ต้องการพัฒนาทางอาชีพ และต้องการปรับวิถีชีวิต เป็นต้น

การศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการให้โอกาสคนไทยเราทุกคนให้เท่าเทียมกัน และต้องเป็นเส้นทางการเลือกทางการศึกษาที่

หลากหลายตามศักยภาพแห่งตน ตามที่
ต้องการแห่งโอกาสและสิทธิที่เท่าเทียมกัน
ไม่ว่าเขาจะเกิดมาเป็นใคร หรือมีข้อจำกัด
อย่างไร ก็มีสิทธิเป็นไทย คือเป็นผู้ชนะชีวิต
ได้ทุกคน และอยากจะเน้นย้ำอีกครั้งว่า สิ่งที
ทรัพยากรคนเหล่านั้ขนาด มิใช่ขาดสมอง
ขาดปัญญา แต่สิ่งที่เขาเหล่านั้ขนาดคือ “ขาด
โอกาส” ต่างหากเล่า

ถึงอย่างไรสังคมไทยก็ยังมี
ผู้ด้อยโอกาส ขาดโอกาส ซึ่งเป็น
กลุ่มเป้าหมายหลักอยู่ตลอดไป และจะยิ่งทวี
มากขึ้นเรื่อยๆ ทั่วโลกสังคมโลก สังคมไทย
ยังมีช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน และ
อีกประเด็นกลุ่มคนที่เคยได้รับโอกาสแล้ว
ในขณะนี้ย่อมอาจต้องกลับกลายเป็นกลุ่มคน
ด้อยโอกาสในวันข้างหน้า หรือวันใดวันหนึ่ง
ก็ได้ เหตุเพราะกระแสสังคมโลก สังคมไทย
จะแปรเปลี่ยนไปสู่สังคมสารสนเทศมีความ
สลับซับซ้อนในทุกด้านการศึกษา จะต้อง
ปรับเปลี่ยนตามไปอย่างมีความสอดคล้อง
กลมกลืน และมีความสมดุลกับสภาพการ
เปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างไม่มีหยุดยั้งตราบนั้น

หลักการและปรัชญาการศึกษาตลอด
ชีวิต (LIFELONG EDUCATION) ต้อง
เปิดกว้างสำหรับทุกคน และเอื้อต่อ
กลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสดังกล่าวอย่างไม่มี
ที่สิ้นสุดดัง คำกล่าวที่ว่า “ความด้อยโอกาส
ทางการศึกษาภาระที่ต้องสาธไมรู้จบ”

อ้างอิง :

1. ปรัทสนันนาทัศนะทางการศึกษา :
สำหรับศตวรรษที่ 21 กองพัฒนาการศึกษา
นอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน
2. วีระ บำรุงรักษ์ “การจัดการศึกษาไทยใน
ศตวรรษหน้า” รายงานการวิจัยวิทยาลัย
ป้องกันราชอาณาจักร
3. สมโชติ อ๋องสกุล “ประวัติศาสตร์ - รื้อ
กรอบทะเลสาบทรง” เอกสารประกอบการ
สอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. สว่าง ท้าวอาจ ภาคนิพนธ์เรื่อง
“การศึกษาปัญหาของผู้ด้อยโอกาสของ
สังคมไทย” สถาบันพัฒนาผู้บริหาร
การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ